

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Wstęp .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 13 |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Kamienie milowe</i> wyznaczające zmiany w wychowaniu przedszkolnym ostatniego pół wieku</li> <li>• Obowiązujące ustalenia dotyczące edukacji starszych przedszkolaków, przydatność tej książki w działalności pedagogicznej przedszkola</li> <li>• Kilka zdań o <i>Pakiecie zabawek edukacyjnych dla starszych przedszkolaków</i></li> </ul> |    |

## Część pierwsza

### Relacje pomiędzy edukacją domową, przedszkolną i szkolną

|                                                                                                                                                                                                                                                            |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. O procesie uczenia się dzieci. Relacje pomiędzy edukacją domową, przedszkolną i szkolną .....                                                                                                                                                           | 27 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                                                                                         |    |
| 1.1. Wspomaganie rozwoju, wychowanie i kształcenie dzieci.<br>Co łączy i dzieli te zakresy działalności pedagogicznej .....                                                                                                                                | 27 |
| 1.2. Domowa edukacja: korzyści i niebezpieczeństwa zamierzonego<br>i niezamierzonego procesu uczenia się. Skutki nakładania, redukowania<br>i uzupełniania się efektów wychowawczych w środowisku domowym. ....                                            | 34 |
| 1.3. Jak dzieci dowiadują się, co można, a czego nie można.<br>Najważniejsze zalecenia <i>Pedagogiki pytań</i> . Krótko o nagrodach i karach.<br>Co zrobić, aby dzieci nie broniły się przed podejmowaniem zadań, także o poczuciu sprawstwa. ....         | 37 |
| 2. Nowe sposoby kierowania procesem uczenia się dzieci w przedszkolu i w domu .....                                                                                                                                                                        | 47 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                                                                                         |    |
| 2.1. Możliwości wspomagania dzieci w skupianiu uwagi i gospodarowaniu zasobami poznawczymi .....                                                                                                                                                           | 47 |
| 2.2. Wspomaganie dzieci w skupianiu uwagi i zapamiętywaniu<br>na przykładzie metody <i>Dzieci uczą misie wierszy</i> .....                                                                                                                                 | 53 |
| 2.3. Domowe i przedszkolne sposoby wspomagania dzieci w rozwijaniu pamięci wzrokowej .....                                                                                                                                                                 | 60 |
| 2.4. O co trzeba zadbać, żeby starsze przedszkolaki lepiej korzystały z zajęć, w trakcie których dorosły<br>stosuje eksperymenty przyrodnicze i demonstruje funkcjonowanie urządzeń technicznych .....                                                     | 67 |
| 2.5. Kształtowanie zdolności do wysiłku intelektualnego w sytuacjach trudnych.<br>Czyli o wspomaganiu dzieci w osiąganiu odporności emocjonalnej i w rozumnym zachowaniu się<br>w sytuacjach, gdy nie wszystko przebiega zgodnie z ich oczekiwaniami ..... | 69 |
| 3. Organizacja procesu uczenia się starszych przedszkolaków<br>w różnych formach działalności przedszkola .....                                                                                                                                            | 77 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                                                                                          |    |
| 3.1. Cztery obszary prowadzenia zajęć ze starszymi przedszkolakami .....                                                                                                                                                                                   | 77 |
| 3.2. Zabawy spontaniczne i dydaktyczne jako intensywny proces uczenia się dzieci .....                                                                                                                                                                     | 78 |
| 3.3. Jak czynności samoobsługowe wpływają na dynamikę rozwoju umysłowego dzieci<br>i przyczyniają się do ich lepszego przygotowania do nauki szkolnej .....                                                                                                | 84 |
| 3.4. Czego mogą się nauczyć przedszkolaki w trakcie organizowania uroczystości<br>oraz innych ważnych wydarzeń w przedszkolu .....                                                                                                                         | 88 |
| 3.5. Zajęcia dydaktyczne ważnym obszarem uczenia się przedszkolaków, fatalne skutki<br>stosowania szkolnej metodyki w edukacji przedszkolnej .....                                                                                                         | 91 |

|                                                                                                                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4. Konstruowanie autorskich programów wychowania przedszkolnego.<br>W jaki sposób treści zawarte w tej książce pomogą w opracowaniu<br>programu edukacyjnego dla starszych przedszkolaków ..... | 94 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                               |    |

## Część druga

### Edukacja starszych przedszkolaków w domu i w przedszkolu

|                                                                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Kształtowanie u dzieci zdolności odróżniania dobra od zła, żeby wybierały dobro<br>i kierowały się nim w codziennych sytuacjach .....                                                         | 103 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                               |     |
| 5.1. Dlaczego w przedszkolach trzeba uczyć dzieci odróżniania dobra od zła? .....                                                                                                                | 103 |
| 5.2. Jak kształtować u dzieci zdolność do odróżniania dobra od zła.<br>Wyniki badań nad skutecznością edukacyjną metody<br><i>Baśnie sposobem pomagania dzieciom odróżnić dobro od zła</i> ..... | 105 |
| 5.3. Jak stosować metodę <i>Baśnie sposobem pomagania dzieciom odróżnić dobro od zła</i><br>w domu i w przedszkolu .....                                                                         | 108 |
| 5.4. Jak rozwijać u dzieci naturalną skłonność do spełniania dobrych uczynków i przypodobania się dorosłym .....                                                                                 | 109 |
| 5.5. Cele i treści kształcenia: pomaganie dzieciom odróżniać dobro od zła oraz rozwijanie<br>naturalnej skłonności do spełniania dobrych uczynków i oczekiwań .....                              | 111 |
| 6. Wychowanie społeczne dzieci. Kształtowanie empatii, życzliwego nastawienia do innych<br>i ważnych umiejętności społecznych .....                                                              | 114 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                               |     |
| 6.1. Wychowanie społeczne dzieci: ważniejsze prawidłowości psychologiczne i pedagogiczne .....                                                                                                   | 114 |
| 6.2. Nowy wymiar wychowania społecznego: korzyści wychowawcze z zajęć prowadzonych przez małych nauczycieli<br>oraz zajęć prowadzonych Metodą Ruchu Rozwijającego .....                          | 122 |
| 6.3. Cele i treści wychowania społecznego wraz z opisami zajęć i zabaw z dziećmi, które sprzyjają ich realizacji<br>w domu oraz w przedszkolu .....                                              | 126 |
| 7. Dbłość o rozwój mowy. Wspomaganie dzieci w dłuższych i logicznych wypowiedziach<br>oraz korygowanie ewentualnych zaburzeń mowy .....                                                          | 136 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                                |     |
| 7.1. Krótko o konieczności korygowania zaburzeń mowy u dzieci .....                                                                                                                              | 136 |
| 7.2. Co wynika ze związków rozwoju mowy i myślenia.<br>O obowiązku wdrażania dzieci do formułowania dłuższych i logicznych wypowiedzi .....                                                      | 139 |
| 7.3. Cele i treści kształcenia oraz opisy zajęć i zabaw z dziećmi sprzyjające rozwijaniu ich mowy<br>i porozumiewania się w domu oraz w przedszkolu .....                                        | 144 |
| 8. Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności umysłowych, przydatnych do poznawania siebie,<br>otoczenia i sprostania oczekiwaniom szkolnym .....                                                  | 152 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                               |     |
| 8.1. Co sprzyja, a co przeszkadza dzieciom w kształtowaniu czynności umysłowych .....                                                                                                            | 152 |

|                                                                                                                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 8.2. Intensywne wspieranie dzieci w coraz precyzyjniejszym klasyfikowaniu: podstawy psychologiczne i pedagogiczne ....                                                                                            | 156 |
| 8.3. Psychologiczne i pedagogiczne podstawy intensywnego wspierania dzieci w wiązaniu przyczyny ze skutkiem i przewidywaniu, co się zdarzyć może .....                                                            | 162 |
| 8.4. Jak łączenie przyczyny ze skutkiem wtapia się w operacyjne rozumowanie o zmianach odwracalnych, nieodwracalnych i częściowo odwracalnych .....                                                               | 165 |
| 8.5. Treści kształcenia oraz opisy zajęć i zabaw wspierających dzieci w coraz precyzyjniejszej klasyfikacji, umiejętności łączenia przyczyny ze skutkiem i przewidywania, co się zdarzyć może .....               | 169 |
| 9. Kształtowanie u dzieci umiejętności samoobsługowych, wdrażanie do dbania o higienę i ład w otoczeniu .....                                                                                                     | 184 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                                                 |     |
| 9.1. Czego oczekuje się od starszych przedszkolaków. Co sprzyja, a co utrudnia nabywanie ważnych życiowo umiejętności .....                                                                                       | 184 |
| 9.2. Problemy z dziećmi siejącymi bałagan. Jak zmienić ich zwyczaje na lepsze .....                                                                                                                               | 186 |
| 9.3. Metoda sprawdzania stopnia opanowania czynności samoobsługowych dzieci. Dlaczego starsze przedszkolaki mogą pomagać młodszym dzieciom w opanowaniu tych czynności .....                                      | 194 |
| 9.4. Treści kształcenia: wdrażanie starszych przedszkolaków do umiejętności samoobsługowych, do dbania o higienę i utrzymywania ładu w swoim otoczeniu .....                                                      | 199 |
| 10. Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznych dzieci, w tym sprawności manualnej i zdolności panowania nad własną aktywnością ruchową .....                                                      | 207 |
| opracowała E. Zielińska                                                                                                                                                                                           |     |
| 10.1. Złoty okres rozwijania sprawności ruchowej dzieci i zgubne skutki niezaspokojenia potrzeby ruchu u starszych przedszkolaków .....                                                                           | 207 |
| 10.2. Ważne ustalenia dotyczące rozwoju sprawności ruchowej starszych przedszkolaków .....                                                                                                                        | 209 |
| 10.3. Konieczność lepszego dbania o zdrowie starszych przedszkolaków w domu i w przedszkolu. Normy dotyczące wzrostu i wagi dzieci .....                                                                          | 216 |
| 10.4. Nauczycielska diagnoza ustalania sprawności ruchowej dzieci: krótka charakterystyka zadania diagnostycznego <i>Tor przeszkód</i> , interpretacje i wnioski pedagogiczne .....                               | 219 |
| 10.5. Treści kształcenia i opisy zajęć i zabaw sprzyjających uzyskaniu lepszych efektów w wychowaniu zdrowotnym, kształtowaniu sprawności ruchowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej starszych przedszkolaków ..... | 224 |
| 11. Wdrażanie starszych przedszkolaków do dbałości o bezpieczeństwo swoje i innych .....                                                                                                                          | 229 |
| opracowała E. Zielińska                                                                                                                                                                                           |     |
| 11.1. Na jakie niebezpieczeństwa obecnie jest narażone dziecko? .....                                                                                                                                             | 229 |
| 11.2. Prawidłowości pedagogiczne i psychologiczne wdrażania dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych ....                                                                                              | 231 |
| 11.3. Treści kształcenia oraz opisy zajęć i zabaw pomagających dzieciom rozwijać umiejętności społeczne, unikać zagrożeń i wdrażać je do dbałości o bezpieczeństwo swoje i innych .....                           | 234 |
| 12. Wychowanie starszych przedszkolaków przez sztukę w domu i w przedszkolu .....                                                                                                                                 | 240 |
| opracowała E. Zielińska                                                                                                                                                                                           |     |
| 12.1. Krótka o nowych wymiarach wychowania przez sztukę .....                                                                                                                                                     | 240 |
| 12.2. Dziecko widzkiem i aktorem. Podstawy psychologiczne i pedagogiczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                              | 241 |

|                                                                                                                                                                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 12.3. Muzyka i śpiew, pąsy i taniec w edukacji dzieci.<br>Podstawy psychologiczne i pedagogiczne, cele i treści kształcenia<br>oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                               | 245 |
| 12.4. Działalność plastyczna dzieci w przedszkolu i w domu.<br>Podstawy psychologiczne i pedagogiczne, cele i treści kształcenia<br>oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                          | 251 |
| 13. Edukacja techniczna starszych przedszkolaków w domu i w przedszkolu .....                                                                                                                                                                                 | 257 |
| opracował J.A. Jelinek                                                                                                                                                                                                                                        |     |
| 13.1. Krótko o rozwijaniu uzdolnień technicznych i o celach edukacji technicznej starszych przedszkolaków .....                                                                                                                                               | 257 |
| 13.2. Zabawy konstrukcyjne w domu i w przedszkolu: podstawy psychologiczne i pedagogiczne,<br>treści kształcenia i opisy zajęć z dziećmi .....                                                                                                                | 259 |
| 13.3. Majsterkowanie i kształtowanie wiedzy technicznej w domu i w przedszkolu: podstawy psychologiczne<br>i pedagogiczne, treści kształcenia i wzorce zajęć z dziećmi .....                                                                                  | 262 |
| 14. Edukacja przyrodnicza starszych przedszkolaków w domu i w przedszkolu .....                                                                                                                                                                               | 276 |
| opracował J.A. Jelinek                                                                                                                                                                                                                                        |     |
| 14.1. O konieczności dopasowania edukacji przyrodniczej do rozumowania i uczenia się dzieci<br>oraz o specyfice prowadzenia zajęć w przedszkolu i w domu .....                                                                                                | 276 |
| 14.2. Właściwości ziemi, wody i ognia: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                    | 282 |
| 14.3. Zjawiska pogodowe: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                  | 289 |
| 14.4. Rośliny: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                            | 291 |
| 14.5. Zwierzęta: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                          | 294 |
| 14.6. Człowiek: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                           | 300 |
| 14.7. Ekologia: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                           | 303 |
| 14.8. Kosmos: wyjaśnienia, treści kształcenia i opisy zajęć .....                                                                                                                                                                                             | 304 |
| 15. Wielostronne kształtowanie gotowości<br>do nauki czytania i pisanja starszych przedszkolaków .....                                                                                                                                                        | 306 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                                                                                             |     |
| 15.1. Kształtowanie umiejętności czytania i pisanja: co jest realizowane w przedszkolu,<br>a co w pierwszym roku szkolnego nauczania .....                                                                                                                    | 306 |
| 15.2. Przybliżanie dzieciom sensu kodowania informacji.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                                                  | 311 |
| 15.3. Rozbudzanie u dzieci zainteresowań książką i głośnym czytaniem.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                                    | 315 |
| 15.4. Rozwijanie pętli fonologicznej ze szczególnym uwzględnieniem słuchu fonematycznego<br>oraz spostrzegawczości i pamięci wzrokowej u przedszkolaków.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi ..... | 320 |
| 15.5. Dominacja stronna a nabywanie umiejętności czytania i pisanja.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                                     | 332 |
| 15.6. Kształtowanie koordynacji wzrokowo-ruchowej i sprawności manualnej potrzebnej do nauki pisanja.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                    | 336 |
| 15.7. Współpraca z rodzicami w zakresie przygotowania dziecka do nauki czytania i pisanja w szkole .....                                                                                                                                                      | 342 |

|                                                                                                                                                                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 16. Wspomaganie rozwoju umysłowego starszych przedszkolaków<br>wraz z ich edukacją matematyczną .....                                                                                                                           | 344 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                                                                                                              |     |
| 16.1. Czego wymaga się od dzieci w szkole? Jakie są przyczyny niepowodzeń w nauce matematyki?<br>O co trzeba dbać w przedszkolu, aby ich uniknąć? .....                                                                         | 344 |
| 16.2. Zasadność łączenia edukacji matematycznej ze wspomaganiem dzieci w rozwoju umysłowym .....                                                                                                                                | 345 |
| 16.3. Kształtowanie orientacji przestrzennej starszych przedszkolaków.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia, zabawy, ćwiczenia i sytuacje zadaniowe .....                                                        | 347 |
| 16.4. Kształtowanie umiejętności liczenia i rachowania u starszych przedszkolaków.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje zajęć z dziećmi .....                                                    | 355 |
| 16.5. Przygotowanie dzieci do rozumienia pojęć liczbowych kształtowanych w szkole.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                         | 364 |
| 16.6. Kształtowanie rozumienia sensu pomiaru długości, pojemności, ciężaru (masy) i czasu.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                 | 369 |
| 16.7. Rozwijanie u dzieci intuicji geometrycznych.<br>Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi .....                                                                         | 381 |
| 16.8. Zastosowanie umiejętności matematycznych w sytuacjach życiowych i wdrażanie dzieci do rozwiązywania zadań<br>z treścią. Podstawy merytoryczne, cele i treści kształcenia oraz propozycje metodyczne zajęć z dziećmi ..... | 384 |
| 17. Wychowanie rodzinne i obywatelskie rozszerzone o zgodne współżycie<br>w jednoczącej się Europie oraz przybliżanie dzieciom małej, domowej ekonomii.<br>Cele i treści kształcenia oraz sposoby ich realizacji .....          | 391 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                                                                                                               |     |

## Część trzecia

### Niektóre problemy przygotowania dzieci do podjęcia nauki w szkole

|                                                                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 18. Dbłość o pozytywny wizerunek szkoły w celu lepszego przygotowania dzieci<br>do pełnienia roli ucznia .....                                  | 401 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                               |     |
| 19. Rozsądnie i merytorycznie o obniżeniu obowiązku rozpoczynania nauki szkolnej<br>oraz odroczeniu obowiązku szkolnego niektórych dzieci ..... | 403 |
| opracowały E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska                                                                                               |     |
| 20. Bibliografia .....                                                                                                                          | 408 |
| opracowała E. Gruszczyk-Kolczyńska                                                                                                              |     |